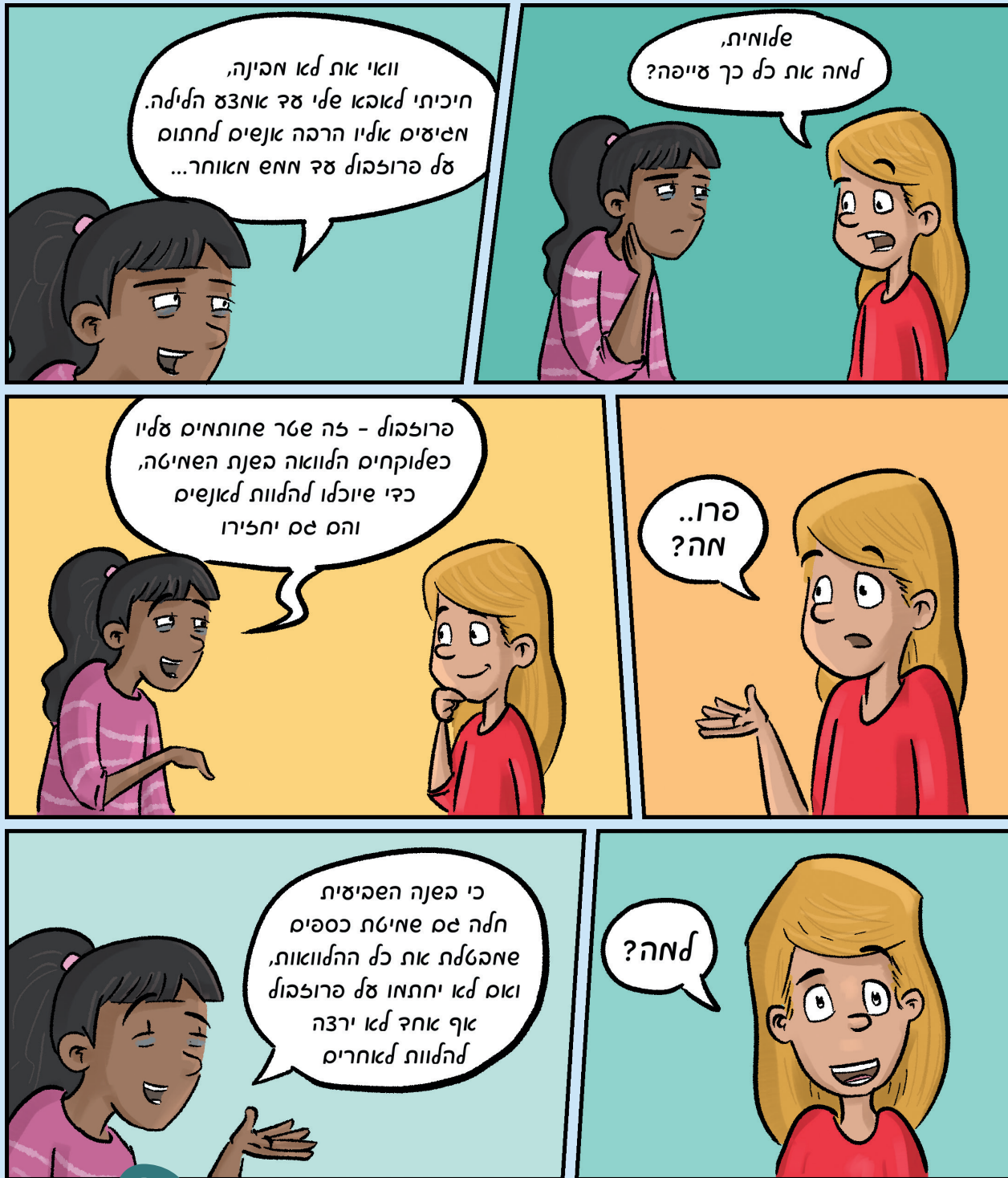

שמיטת כספים

- מה לדעתכם הטעם של שמיטת כספים?
- מדוע התקינו "פרוכבול"?

בואו נלמד מהפוסקים והמפרשים מה הם כתבו בעניין >

צורה סואן

1. מהו "כסל מנה"?

2. מהי אזהרת התורה?

3. מהו הטעם למיטת כספים?

4. מהו תוקף החיוב למיטת כספים בימינו?

5. מה ההבדל בין מיטת הקרקע למיטת כספים?

כשם שנצטוונו לשמוט את עבודת הקרקע בשנה השביעית, כך מצוה **התורה** (דברים טו) על "שמיטת כספים", ומזהירה על חובת ההלוואה לעניים אף על פי שהחוב יישמט, כלשון הכתוב:

(א) **מִקֵּץ שִׁבְעֵי שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה. (ב) וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שְׁמוּט כָּל בַּעַל מִשֶּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יִשֶּׂה בְּרֵעֵהוּ לֹא יִגֹּשׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאֶת אָחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לָהּ: ... (ט) הַשְּׁמֹר לָךְ פֶּן יִהְיֶה דְּבַר עִם לְבַבְךָ בְּלִיעַל לֵאמֹר קָרְבָה שְׁנַת הַשִּׁבְעִי שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינֶיךָ בְּאָחִיךָ הָאֲבִיּוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עָלֶיךָ אֵל ה' וְהָיָה בְּךָ חֲטָא: (י) נָתַן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא יֵרַע לְבַבְךָ בְּתִתְּךָ לוֹ כִּי בְּגִלָּל הַדָּבָר הַזֶּה יִבְרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׁיךָ וּבְכָל מַשְׁלַח יָדְךָ:**

הטעם

בטעם המצוה נכתב **בספר החינוך** (מצווה תעז), ששורשה הוא כמצות שמיטת קרעות, לקבוע בנפשותינו את מדת הנדיבות ומדת הביטחון.

ושמיטת כספים גם כן אחר אותו הטעם נמשך, ללמד נפשנו במדות המעולות - **מידת הנדיבות ועין טוב, ונקבע בלבבנו הביטחון הגדול בשם ברוך הוא, ואז תִּכָּשֶׁר נפשנו לקבל טוב מאת אדון הכל, כלול הברכה והרחמים.**

שמיטת כספים בזמן הזה

כיון שכיום אין היובל נוהג, ועל כן שמיטת קרקעות אינה נוהגת אלא מדרבנן לפי רוב הפוסקים, נחלקו הדעות מהו גדרו של חיוב שמיטת כספים כיום. ומצאנו בזה שלוש שיטות בדברי רבותינו הראשונים האם שמיטת כספים נוהגת מהתורה, מדרבנן או אינה נוהגת כלל.

מדברי הגמרא בגיטין עולה כשיטה האמצעית, שחכמים תקנו שגם בזמן הזה תחול מצוות שמיטת כספים "זכר לשביעית". וכן כתבו רוב הראשונים כפי שמובא בבית הבחירה **למאירי** (גיטין לו ע"ב):

זה שביארנו, ששמיטת כספים אינה נוהגת בזמן הזה מן התורה - לדעת רבי היא, והלכה כמותו... שכל שאין יובל נוהג מן התורה - אף שמיטת כספים אינה נוהגת מן התורה.

צורכת שאלות

6. אחי חלה שחיתת
כספים?

7. אילו סוגי הלואה
נכללים בשחיתת
כספים לפי החשנה?

8. אילו הלואה אינה
נשטת?

9. אם אי נוחה "רוח
חכמים"?

10. כיצד התירו ירקות
הגדלים בחממות?

להלכה אנו נוקטים כדעת רוב הפוסקים, ששמיטת כספים בזמן הזה היא מדרבנן, כשמיטת קרקעות. אבל מה שמיוחד בשמיטת כספים שהיא נוהגת גם בחוץ-לארץ, שהרי אינה "מצווה התלויה בארץ". וכן הביא למעשה הרב יצחק יוסף (הל' תרומות ושמיטה כד, ג):

אין שמיטת כספים נוהגת מן התורה אלא בזמן שהיובל נוהג... ומכל מקום, שמיטת כספים נוהגת בזמן הזה מדברי סופרים. ושמיטת כספים נוהגת גם בחוץ לארץ.

זמן שמיטת כספים

הגמרא (ערכין כח"ב) לומדת מן הפסוק "מקץ שבע שנים תעשה שמיטה", שאין שביעית משמטת כספים אלא בסופה.

אמר רב נחמן בר יצחק: תניא [נמי הכי]: נמצאת אתה אומר, אחד יובל ואחד שביעית משמטין כאחד, אלא שיובל בתחילתו והשמיטה בסופה. אדרבה - משום הכי הוואי! אימא: מפני שהיובל כו'. בשלמא שביעית בסופה, דכתיב: "מקץ שבע שנים תעשה שמיטה"...

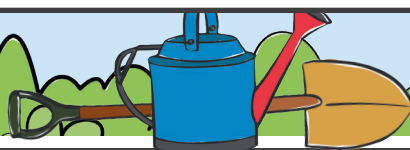
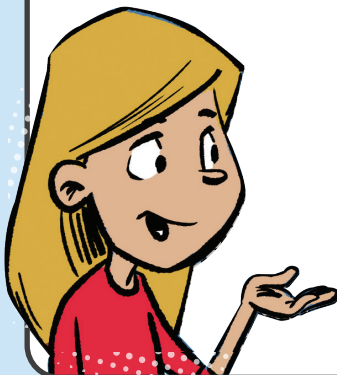
להלכה נפסק **בשולחן ערוך** (חור"מ סז, ל) כדברי הגמרא, ובתאריך כ"ט באלול של סוף שנת השמיטה נשמטים החובות:

אין שביעית משמטת כספים אלא בסופה. לפיכך, המלווה את חברו בשביעית עצמה - גובה חובו כל השנה בבית דין, וכשתשקע חמה בליל ראש השנה של מוצאי שביעית - אבד החוב.

אילו חובות נשמטים?

למדנו **במשנה** (שביעית י, א) שהשנה השביעית משמטת את כל סוגי ההלוואות, בין בשטר בין בעל-פה, כל עוד החוב אינו קצוב בזמן:

שביעית משמטת את המלווה בשטר ושלא בשטר...

שולחן ערוך (ח"מ סז, י) פסק שההלואה נשמטת בתנאי שהיה צריך להחזיר אותה לפני סוף שנת השמיטה והמלווה היה יכול לדרוש אותה קודם. אבל אם הזמן שנקבע להחזרת ההלוואה הוא לאחר סיום השנה השביעית, החוב נשאר ואינו נשמט:

המלווה את חברו, וקבע לו זמן לעשר שנים או פחות או יותר - אין שביעית הבאה בתוך הזמן משמטתו. דהשתא לא קרי ביה "לא ייגוש".

החזרת ההלוואה

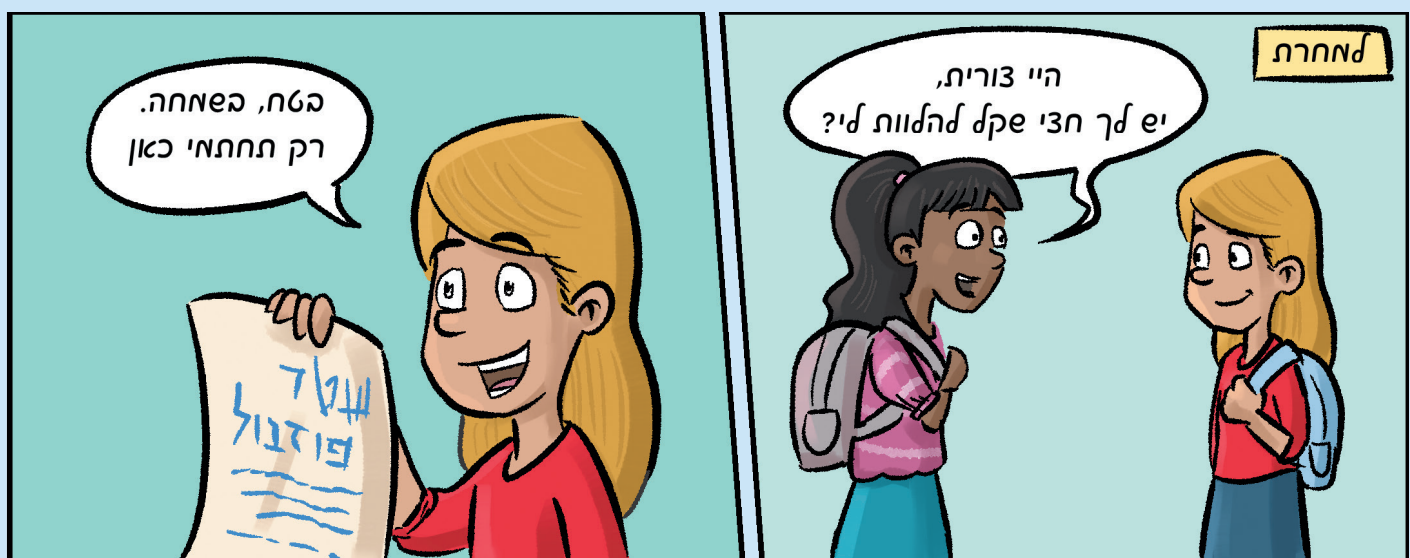
למרות האמור לעייל, למדנו **במשנה** (שביעית י) אם הלווה רוצה בכל אופן להחזיר את חובו למלווה - יאמר המלווה "משמט אני", ויענה לו הלווה "אף על פי כן", ויוכל להשיב חובו. והמחזיר חובו רוח חכמים נוחה הימנו.

ח. המחזיר חוב בשביעית יאמר לו "משמט אני". אמר לו "אף על פי כן" - יקבל ממנו, שנאמר: "וזה דבר השמטה".

ט. המחזיר חוב בשביעית - רוח חכמים נוחה ממנו...

ישנה דרך נוספת להחזרת ההלוואה גם אם הלווה לא יהיה מוכן להחזיר אחרי שמטת הכספים. הלל הזקן תיקן תקנה לכתוב שטר "פרוזבול". זוהי "תקנה לעניים ולעשירים", ומשמעותה היא, שבסוף שנת השמיטה לא תהיה שמטת כספים על אותה הלוואה שכתבו עליה "פרוזבול". הסיבה לתקנה היתה משום שהלל ראה שאנשים נמנעים להלוות בשמיטה כפי שכותב **הרמב"ם** (הל' שמיטה ויובל ט, טז) ומציין שה"פרוזבול" תקף כל עוד השמיטה מדרבנן ולא מהתורה:

כשראה הלל הזקן, שנמנעו מלהלוות זה את זה, ועוברין על הכתוב בתורה - "הישמר לך פן יהיה דבר" וגו' - התקין פרוזבול, כדי שלא יישמט החוב עד שילוו זה את זה. ואין הפרוזבול מועיל אלא בשמיטת כספים בזמן הזה, שהיא מדברי סופרים, אבל שמיטה של תורה - אין הפרוזבול מועיל בה.

פעילות

כמה כסף יוחזר למלווה לאחר שנת השאיטה ה'תשפ"ב (בהנחה שאף הלוואה לא שולמה קודם לכן)?

₪ 4,000

תאריך החזרה:
כ"ח בניסן ה'תשפ"ב
+ פרוזבול

₪ 800

תאריך החזרה:
כ"ט באלול ה'תשפ"ג

₪ 2,700

תאריך החזרה:
י"ג בטבת ה'תשפ"ב

₪ 3,200

תאריך החזרה:
כ"ח באלול ה'תשפ"ב

₪ 3,000

תאריך החזרה:
י"ג בטבת ה'תשפ"ד

₪ 1,600

תאריך החזרה:
י"ד בתמוז ה'תשפ"ב

₪ 8,000

תאריך החזרה:
כ"ה בכסלו ה'תשפ"ב
+ פרוזבול

₪ 10,000

תאריך החזרה:
י"ג בתשרי ה'תשצ"ד

מקרא:

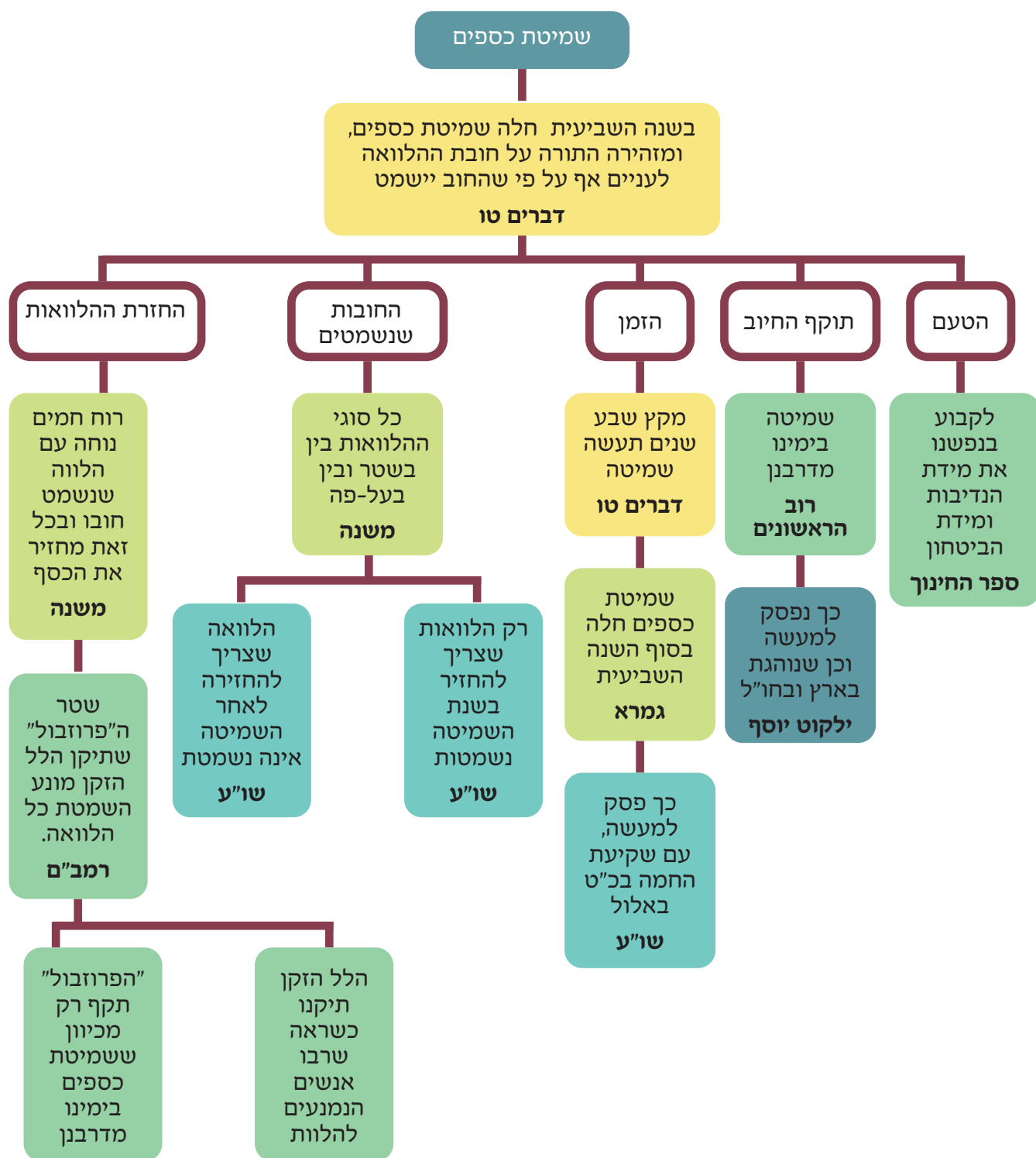

הלוואה
בשטר

הלוואה
בעל - פה

לסיכום

! תשובות !

- 1 בעל החוב, הלווה. כס שנושה הוא המלווה.
- 2 מכר שאנשים לא ילכו בשלל שמיטת כספים.
- 3 לקבוע בנפשו את מידת הנדיבות, העין הטובה ומידת הביטחון בה'.
- 4 ביחיו חיוה שמיטת כספים מדרבנן.
- 5 שמיטת קרקעות נוהגת רק בארץ, ושמיטת כספים נוהגת גם בחו"ל כיוון שאינה תלויה בקרקע.
- 6 בסוף שנת השמיטה - עם שקיעת החמה בכ"ט באבול.
- 7 כל סוסי ההלוואות בין בשטר ובין בעל-פה.
- 8 הלואה שצריך להחזירה לאחר השמיטה.
- 9 לווה שנשאט חובו ובכל זאת מחזיר את הכסף למלווה.
- 10 כיוון שרבו האנשים שעברו על איסור התורה ולא הלכו כסף אחד לפני.

לפתוח שיעור
צורבא מרבנן

לפתוח שיעור
צורבא מרבנן
זה פשוט וקל

בואו

ליהנות מזמן איכות של
הורים וילדים בלימוד
צורבא משותף

פתחו

עוד היום שיעור
צורבא לילדים
אצלכם בקהילה
בשטח פתוח

פנו

עוד היום ורכז צורבא
ילדים ייצור איתכם
קשר לפתיחת שיעור
אצלכם

העניקו לילדכם חווית לימוד מהנה ואיכותית!

מכון צורבא מרבנן בראשות הרב בן ציון אלגאזי, מרחיב את מהפיכת ההלכה למעשה גם לעולמם של הילדים. מהיום יוכלו ילדכם ליהנות במפגשי לימוד חווייתיים בהם יכירו את המושגים והפוסקים בצורה נגישה וצבעונית, כמו שילדים אוהבים.

צורבא מרבנן
TZURBA M'RABANAN
לעילוי נשמת מאיר (מיש) אלימלך ז"ל

מתחילים בקטן
ממשיכים בגדול

איורי קומיקס
בשפה קלילה

לימוד
בקבוצות

050-8822033 בנצי
1-700-500-777